

Sheila Heti
Majčinstvo

Naslov izvornika
Sheila Heti
Motherhood

copyright © 2018 Sheila Heti.
Sva prava pridržana.
copyright © za hrvatsko izdanje Naklada OceanMore

Sva prava pridržana. Nijedan dio ove knjige
ne smije se reproducirati u bilo kojem obliku
bez prethodnog dopuštenja nakladnika.

Nakladnik
Naklada OceanMore d.o.o.
info@oceanmore.hr
www.oceanmore.hr

Za nakladnika
Gordana Farkaš-Sfeci

Urednica
Nataša Medved

Zagreb, lipanj, 2021.
prvo izdanje

ISBN 978-953-332-124-0

Sheila Heti

Majčinstvo

s angleškoga prevela
Maja Šoljan

oceanmore

Bilješka

Bacanje triju novčića tehnika je kojom se služimo kad se obraćamo za savjet *I Chingu*, sustavu proricanja stvorenom u Kini prije više od tri tisuće godina. Kraljevi su *Knjizi promjena* pribjegavali u ratnim vremenima, obični ljudi rabili su je da im pomogne u životnim tegobama. Kad se tri novčića bace šest puta, otkriva se jedan od šezdeset četiri heksagrama, a pripadni tekst iz knjige tumači njegovo značenje. Konfucije, jedan od najvažnijih tumača *I Chinga*, rekao je kako bi, da ima pedeset godina na raspolaganju, svih pedeset posvetio proučavanju te knjige. Izvor-
nik *Knjige promjena* poetičan je, zgusnut, nabijen simbolikom, sustavno i podrobno razrađen, duboko filozofski, kozmološki po opsegu i općepoznato naglašeno ezoteričan.

Na stranicama koje slijede, upotrebljavaju se tri novčića – tehnika nadahnuta *I Chingom* – ali ne i sam *I Ching*, koji je opet nešto drugo.

Dodatna bilješka

U ovoj knjizi, svi rezultati bacanja novčića proizlaze iz stvarnog bacanja novčića.

MAJČINSTVO

Često sam promatrala svijet iz velike udaljenosti, ili ga nisam uopće promatrala. U svakom trenutku nad glavom su mi prolje-tale ptice koje nisam vidjela, oblaci i pčele, šušкао je povjetarac, sunce mi je grijalo kožu. A ja sam živjela isključivo u sivom, bezosjetnom svijetu svojeg uma, gdje sam sve htjela promisliti do kraja i nisam dolazila ni do kakva zaključka. Priželjkivala sam dovoljno vremena da stvorim sliku svijeta, ali vremena nikad nisam imala dovoljno, a k tome, oni koji su ga imali, kao da su ga imali od najranije dobi, nisu ga odjednom stekli u četrdesetoj. U četrdesetoj se ne može početi ništa, to mi je bilo jasno, osim književnosti. Ako ti je četrdeset i počinješ pisati, može se reći da si mlada. Za sve ostalo, bila sam stara, svi su brodovi već odavno otplovili, otisnuli se daleko od obale, dok sam ja još pokušavala stići do te obale, dok još nisam ni našla svoj brod. Djevojčica koja nam je došla u posjet – bilo joj je dvanaest godina – natje-rala me kao nitko prije da uvidim vlastita ograničenja; svoju sla-bost, svoju poslušnost, svoje tričave pobune; i najvažnije, svoje neznanje i sentimentalnost. Kad sam ujutro ušla u dnevnu sobu, na stolu je bila polovica hot-doga. Rekla sam da je to banana. Onda sam shvatila da sam prestara za ovaj svijet, da me je ona sasvim prirodno prestigla i da će me i dalje prestizati. Jedina mi je nada bila da preoblikujem sivkast, blatnjav krajolik svojeg uma u nešto čvrsto i konkretno, posve odvojeno od mene same, zapravo u nešto što uopće nisam ja. Nisam znala što će ta čvrsta stvar biti, a još manje kakav će oblik poprimiti. Samo sam znala da moram stvoriti moćno čudovište zato što sam takav strašan

slabić. Morala sam stvoriti čudovište odvojeno od sebe, čudovište koje zna više nego što ja znam, koje ima izgrađenu sliku svijeta i ne griješi u tako jednostavnim riječima.

Bacam tri novčića na stol. Dva ili tri puta glava – da. Dva ili tri puta pismo – ne.

Je li ova knjiga dobra ideja?

da

Je li sad trenutak za početak?

da

Ovdje, u Torontu?

da

Dakle nema razloga za brigu?

da

Da, dakle nemam se zašto brinuti?

ne

Trebam li se brinuti?

da

Zbog čega? Zbog svoje duše?

da

Hoće li čitanje pomoći mojoj duši?

da

Hoće li mir i tišina pomoći mojoj duši?

da

Hoće li ova knjiga pomoći mojoj duši?

da

Dakle, na pravom sam putu?

ne

Griješim li u odnosima s ljudima?

ne

Griješim li što se ne obazirem na patnje drugih?

ne

Griješim li što se ne obazirem na politiku?

ne

Griješim li što nisam zahvalna na životu kakav imam?

da

I na svemu što mogu početi u životu s vremenom i blagostanjem koje mi je na raspolaganju?

ne

Što sam to što jesam?

da

Je li vrijeme da se zabrinem da je s tim što jesam gotovo?

da

Je li vrijeme da počnem razmišljati o *duši vremena*?

da

Imam li sve što mi treba da počnem?

da

Da počnem od početka i krenem ravno prema kraju?

ne

Da radim što me volja, a poslije sve skrpam zajedno?

ne

Da počnem na početku a da ne znam što slijedi?

da

Je li ovaj razgovor početak?

da

Što s kolutima obojenog selotejpa koje mi je Erica kupila i sad su tu? Da ih nekako upotrijebim?

ne

Da ih samo pustim tu gdje jesu i gledam ih?

ne

Da joj ih vratim?

ne

Da ih sakrijem nekamo da ih ne vidim?

da

U ormar?

da.

Bit će vrlo naporno ne razmišljati o sebi, nego razmišljati o *duši vremena*. Imam vrlo malo prakse u razmišljanju o *duši vremena* i silno mnogo prakse u razmišljanju o sebi. Ali na početku ništa ne ide lako. Izraz *duša vremena* prati me otkako smo Erica i ja prije nekoliko mjeseci otputovale u New York za Novu godinu. I neposredno prije toga putovanja već mi je zazvonio u glavi. Sjećam se kako sam joj na peronu podzemne iscrpno objašnjavala što znači. Odsjele smo u Teresinu i Walterovu stanu. Oni nisu bili u gradu, otišli su za Božić u posjet obitelji. Te sam večeri povraćala, pijana, u njihovu zahodsku školjku. Ali ovo je bilo mnogo ranije, po danu. Je li to bilo 31. prosinca?

ne

Čudno, ne sjećam se da je bilo hladno i ne sjećam se da sam nosila kaput. Je li to možda bilo 1. siječnja?

ne

30. prosinca?

ne

Možda neko sasvim drugo putovanje?

da

Mislim da nije. Objasnjavala sam Erici *dušu vremena*, kako ili mi kao pojedinci nemamo dušu nego doživljavamo neku vrstu

kolektivne duše koja pripada vremenu ili *jest* vrijeme, ili su naši životi – *mi* – duša vremena. Nisam bila sasvim sigurna što je od to dvoje na stvari. Ideja je bila tek u začetku, kao što je uostalom i danas. Nju je to prilično uznemirilo, dok je meni pomisao da moja duša ne pripada meni djelovala vrlo utješno – da je ili moj život izraz duše vremena ili da je moja duša vrijeme. Ne znam jesam li to shvatila kako treba. Jesam li?

ne

Ne, ne. Nadam se da ću bolje razumjeti što sam mislila na peronu podzemne i što je to tako uzrujalo moju dragu prijateljicu Ericu. To ću navesti kao svrhu, moj cilj ili smjernice, smisao ovog što pišem – pojmiti što znači *duša vremena*, ili to objasniti samoj sebi. Je li to dobar temelj za knjigu?

ne

Je li preusko?

da

Treba li uključiti *dušu vremena*?

ne

Smijem li se oglušiti na vaše upute?

da

Onda je to svakako dio onoga čime će se ova knjiga baviti. Možda nisam trebala reći da želim to *objasniti samoj sebi*, nego da želim to *objasniti drugima*. Je li tako bolje?

ne

Utjeloviti radije nego *objasniti*?

da

Boli me glava. Umorna sam. Nisam trebala spavati poslijepodne. Ali da nisam odspavala, sad bih bila još mrzovoljnija nego što jesam, je li tako?

ne.

Danas sam se rasplakala kad je Miles krenuo iz kuće. Kad me je pitao zašto plačem, rekla sam mu da plačem jer *nemam što raditi*. Rekao mi je: *Pa ti si pisac. Imaš knjigu Bonjour Philippine, imaš I Ching – imaš knjigu Simone Weil. Zašto ne radiš na jednoj od*

tih knjiga? Malo je oklijevao prije nego što je spomenuo knjigu Simone Weil jer je njemu na pamet palo da pišem o idejama Simone Weil, a čim mi je to predložio, prije mjesec-dva, i meni i njemu bilo je neugodno – da on meni predlaže ideju za knjigu! Odlučno sam odbacila prijedlog, njemu u lice, ali oko podneva sam počela raditi na knjizi o Simone Weil. Miles mi je tog poslijepodneva poslao poruku da vidi je li mi bolje i nekoliko sati poslije nazvao me da me pita to isto, je li mi bolje. Zapravo bih se ja trebala brinuti za njega, a ne on za mene, jer se on upravo zaposlio i nema vremena za učenje, je li tako?

ne

U redu je da se i on i ja brinemo jedno za drugo?

da

Ja se zbilja grizem oko svega.

Danas oko podneva odvezla sam se s ocem na izlet u prirodu. Htjela sam odlučiti – idem li u New York na tri tjedna u lipnju ili ne. Teresa mi je rekla da ona i Walter tad neće biti u gradu jer odlaze na neki put i da mi je njihov stan na raspolaganju ako želim. Nakon mnogo rasprave za i protiv, odlučila sam da ću izabrati ono od čega mi je odmah ljepše i toplije oko srca, a to je bilo da ostajem ovdje. Nakon vožnje, vratila sam se kući, odrijemala i probudila se dobro raspoložena. Sjela sam na ljubičasti kauč u spavaćoj sobi i razmislila. Dugo sam odgađala početi novu knjigu, ali otkako Miles radi puno radno vrijeme, ukazao mi se izbor: nešto promijeniti i pobjeći u provod u New York ili *biti pisac*, kako je on to formulirao – kako me je on podsjetio da jesam. Htjela sam mu reći da nisam od onih pisaca koji sjede zatvoreni u sobi i pišu, ali nisam rekla ništa. Sjećam se kako mi je nekidan spomenuo da pisanje uvijek pati čim pisac počne imati *zanimljiv* život. Moj odgovor njemu glasio je: *Ti jednostavno ne želiš da ja imam zanimljiv život!* Odzvanja li mu to i sad u ušima?

da

Jesam li ga povrijedila?

da

Hoće li on jednog dana ipak to zaboraviti?

ne

Moram li mu se večeras zbog toga ispričati?

da.

Premda smo Miles i ja proveli sasvim lijepu zajedničku večer, ispričala sam mu se za onaj komentar i rekla mu da ne idem u New York provesti tri tjedna u Teresinu i Walterovu stanu. On je rekao: *Vrijednosti s kojima se uvijek vratiš iz New Yorka nisu mi bliske.* Volim ga. Upravo je promijenio vodu u vazi s jorgovanima koje mi je kupio prošlog tjedna. Venuli su, ti jorgovani na mome pisaćem stolu, a ja to uopće nisam primijetila. Sad kamion sa sladoledom vani svira svoj tužni napjev, a ja sam supijana od vina koje sam popila ranije te večeri. Osjećam se sasvim dobro. Je li zbilja važno kako se ja osjećam?

ne

Ne, ne. I mislila sam da nije. Toliko osjećaja u jednom danu. To očito nije ni kormilo, ni proročanstvo, ništa po čemu bi se trebalo ravnati u životu, ni navigacija ni karta. Premda uvijek dovodi u napast. Prema čemu bi se bilo uputnije ravnati u životu? Prema vlastitom sustavu vrijednosti?

da

Planovima za budućnost?

ne

Umjetničkim ciljevima?

ne

Prema onom što je potrebno ljudima oko tebe – mislim, onom što je potrebno ljudima koje voliš?

da

Prema sigurnosti?

ne

Pustolovini?

ne

Što god donosi dušu, dubinu i razvoj?

ne

Što god donosi sreću?
da.

Dakle, vlastite vrijednosti, sreća i ono što je potrebno ljudima oko tebe. Prema tome bi se trebalo ravnati u životu.

Moja majka plakala je četrdeset dana i četrdeset noći. Otkako znam za sebe, plakala je. Mislila sam da ću kad odrastem biti drukčija vrsta žene, da neću plakati i da ću riješiti problem njezina plakanja. Nikad mi nije znala objasniti što nije u redu, osim reći *Umorna sam*. Je li moguće da je uvijek bila umorna? Kao mala, pitala sam se je li moguće da ne zna da je nesretna. Činilo mi se da nema goreg na svijetu nego biti nesretna i to ne znati. Kako sam rasla, opsesivno sam provjeravala ima li kod mene znakova da sam nesretna. A onda sam i ja odrasla i postala nesretnom. Odrasla sam puna suza.

Cijelo djetinjstvo proživjela sam uvjereni da sam nešto zgriješila. Proučavala sam svaki svoj pokret, svaku riječ, to kako sjedim na stolici. Što ja to radim da je tjera u plač? Dijete misli da je ono uzrok svemu, pa i zvijezdama na nebu, i zato sam, naravno, vjerovala kako majka plače isključivo zbog mene. Zašto sam se rodila da joj nanosim bol? Budući da sam joj ja nanosila bol, ja sam htjela bol i ukloniti. Ali bila sam premalena. Nisam znala ni svoje ime napisati. A kad tako malo znaš, kako uopće možeš razumjeti bilo što o patnji? Ni danas ne razumijem. Nijedno dijete ne može samo svojom voljom osloboditi majku patnji, a otkako sam odrasla, previše sam zauzeta. Zauzeta sam pisanjem. Majka mi često kaže: *Ti si slobodna*. Možda i jesam. Mogu što mi padne na pamet. I zato ću joj zaustaviti suze. Jednom kad napišem ovu knjigu, nijedna od nas neće više nikad plakati.

Ovo će biti knjiga koja će sprečavati buduće suze – sprečavat će majku i mene da plaćemo. Moći ćemo je proglasiti uspješnom

ako majka, nakon što je pročitla, zauvijek prestane plakati. Znam da nije dužnost djeteta zaustaviti majčine suze, ali ja više nisam dijete. Ja sam pisac. Promjena koju sam proživjela, put od djeteta do pisca, daje mi moći – time želim reći da su mi čarobne moći nadohvat ruke. Ako budem dovoljno dobar pisac, možda joj uspijem zaustaviti suze. Možda uspijem dokučiti zašto ona plače i zašto i ja plačem i obje nas zaliječiti svojim riječima.

Je li pozornost duša? Ako obraćam pozornost na majčinu tugu, daje li to tuzi dušu? Ako obraćam pozornost na to da je nesretna – ako njezinu tugu pretočim u riječi, preobrazim je i pretvorim u nešto novo – mogu li poput alkemičara pretvarati olovo u zlato? Ako prodam ovu knjigu, zauzvrat ću dobiti zlato. To je svojevrсна alkemija. Filozofi su htjeli pretvoriti tamnu tvar u zlato, a ja želim pretvoriti majčinu tugu u zlato. Kad zlato stigne, doći ću majci na prag i dat ću joj ga i reći joj: *Evo ti tvoja tuga pretvorena u zlato.*

Treba li naslov ove knjige biti *Duša vremena*?

da

Treba li knjizi podnaslov?

ne

Lakše je s naslovom, bez obzira na to je li dobar ili nije. Je li dobar?

ne

Nije, ali takav će ostati?

da

Vjerojatno to i nije tako važno u općoj slici. Naravno, meni bi moglo biti itekako važno je li naslov ove knjige dobar ili loš jer sam ja odgovorna za to i mene će kriviti. Ja ću biti u središtu pozornosti i mojem će se lošem ukusu suditi. Ali što se svijeta tiče, ima li neka knjiga dobar ili loš naslov nije previše važno, pa zašto bih ja onda time razbijala glavu? Treba li ova knjiga uopće biti dobra?

ne

Jer nikad neće biti objavljena, jer je nitko nikad neće vidjeti?

da

Kakva smisla ima pisati nešto što nikad nitko neće pročitati? Zaboravila sam tko je rekao da umjetničko djelo ne postoji bez publike – nije dovoljno da bude stvoreno. Je li pogrešno misliti na publiku kad se upuštamo u rad na umjetničkom djelu?

da

Bismo li trebali jednostavno doživjeti nešto?

ne

Radi li to čovjek za ne-publiku koja je Bog?

da

Da donese slavu svijetu?

ne

Iz zahvalnosti što je stvoren da živi?

da

I zato što je umjetnost ono što ljudi rade?

da

Hoće li moja nesigurnost razoriti vezu u kojoj sam sad?

da

Mogu li bilo što oko toga poduzeti?

da

Hoće li to dugo trajati?

da

Hoće li našoj vezi doći kraj prije nego što svladam svoju nesigurnost?

da

Ima li u tome nečega dobrog?

da

Dobrog za nas oboje?

da

Miles nam upravo sada sprema večeru. Je li važnije da odem u kuhinju i budem s njim nego da ovo pišem?

da

U redu. Idem.

Sad sjedim na našem krevetu dok vani cvrče cvrčci. Miles je skoknuo do dućana. Moram se vratiti pitanju koje sam postavila prije večere. *Hoće li našoj vezi doći kraj prije nego što svladam svoju nesigurnost?* Dok sam postavljala to pitanje, smetnula sam s uma da će našoj vezi sigurno doći kraj kad svladam svoju nesigurnost jer nesigurnost svladavamo tek kad umremo. Je li to vaša poruka? Da ću svladati nesigurnost tek kad umrem i da će naša ljubav i veza trajati do moje smrti?

da

O, odlično! To me baš oraspoložilo. Sad kao da je sve milijun puta bolje nego jučer. Baš mi je drago da ne idem u New York u Teresin i Walterov stan. Ostati ovdje je neusporedivo bogatije, ispunjenije, životnije.

Sinoć sam usnula živ san, ludi san da sam sa svojim sinom kojem je bilo oko pet godina. Dobar dio sna provela sam zagledana u njegovo lice. Znala sam da je to on, znala sam da je to san i neprestano sam sve htjela zapisati – zapisati da se to događa: da se susrećem s licem svojega budućeg sina. Bio je to očito sin kojeg sam dobila s Milesom. Dječak je imao malko tamniju put od Milesa i od mene i inteligentno, osjećajno lišće. U jednom sam se trenutku rasplakala i suze su mi potekle niz obraze od tuge; dječak je sjedio na prozorskoj dasci u kuhinji i gledao me je i vidjela sam da su moji odrasli osjećaji previše za njega. Shvatila sam da mu ne smijem natovariti svoj emocionalni život na pleća; to je za njega pretežak teret. Izgledao je baš nježno i slatko. Voljela sam ga, ali istodobno mi se činilo da ta ljubav nije onakva kakvom sam je zamišljala; nije dopirala onako duboko u srž kao što sam očekivala, ne znam zašto. Kao da sam bila nekako daleko od njega, nekako otuđena. Ali uživala sam dok sam ga gledala u lice i u oči. Rekla sam samoj sebi: *Ne mogu vjerovati da vidim lice svojega budućeg sina!* Baš bih voljela imati takvo dijete. Bio je sitan i dobar.

Probudila sam se iz sna usred noći, zgađena i užasnuta nad time kako živim. Za jednu ženu koja se bliži četrdesetoj, koja ne zarađuje dovoljno, stanuje u unajmljenu stanu s miševima, bez ušteđevine, bez djece, razvedena, i još k tome živi u gradu u kojem je rođena, očito je da nisam ništa mislila, unatoč tome što mi je otac savjetovao prije deset godina kad mi se brak raspao: *Sljedeći put MISLI*. Sad sam shvatila da nisam mislila, nego sam

se jednostavno prepustila valovima života da me bacaju amo-tamo i nisam izgradila ništa.

Miles mi je rekao da je odluka na meni – on ne želi dijete osim onoga koje je već dobio, pukim slučajem, kad je bio vrlo mlad, i koje živi u drugoj zemlji sa svojom majkom i provede kod nas praznike i pola ljeta. *To je rizik*, kaže on, njegova je kći zlatna, ali nikad ne znaš što te čeka. Ako želiš dijete, možemo ga imati, rekao je, *ali moraš biti sigurna što hoćeš*.

Želim li ja djecu ili ne tajna je koju skrivam od sebe same – to je najveća tajna koju skrivam od sebe.

U slučaju da o nečemu imaš podvojen stav, najpametnije je čekati. Ali koliko dugo? Sljedećeg tjedna navršavam trideset sedam godina. Vrijeme mi istječe, za neke odluke moglo bi biti kasno. Kako da znamo kako će se stvari razvijati za nas, nas žene od trideset sedam godina u dvojbi? S jedne strane, tu je radost što je donose djeca. S druge strane, tu je jad što ga donose djeca. U jednu ruku, sloboda kad nemaš djece. U drugu ruku, gubitak što ih nikad nisi imala – ali što se tu gubi? Ljubav, dijete, i svi oni majčinski osjećaji o kojima majke govore tako zamamno, kao da je dijete nešto što se ima, a ne nešto oko čega se radi. A rad je ono što mi izgleda teško. Imati je očito divno. Ali dijete ne znači samo imati, nego i raditi. Znam da ja imam više od većine majki. Opet, imam i manje. Na neki način, nemam ama baš ništa. Ali to mi se sviđa i mislim da ne želim dijete.

Jučer sam razgovarala telefonom s Teresom kojoj je pedesetak godina. Rekla sam joj kako mi se čini da su me drugi pretekli s brakovima, kućama, djecom, ušteđevinama. Ona je rekla da kad netko takvo što pomisli, mora pomnije razmotriti vrijednosti do kojih drži. Moramo živjeti svoje vrijednosti. Ljudi često upadnu u kolotečinu konvencionalna života – života za koji smo pod velikim pritiskom da ga baš tako živimo. Ali kako može postojati

samo jedan ispravan put? Ona smatra da taj put često uopće nije dobar odabir za mnoge ljude koji završe na njemu. Zagaze u četrdeset petu godinu, pedesetu i onda se sudare sa zidom. *Lako je plutati po površini*, rekla je. *Ali samo jedno određeno vrijeme.*

Želim li ja djecu zato što želim da mi se dive kao jednoj od onih žena koje imaju djecu i stoga zaslužuju divljenje? Zato što želim da me doživljavaju kao normalnu ženu ili zato što želim biti najbolja vrsta žene, žena koja ne samo da radi, nego je i voljna i sposobna othraniti djecu, tijelo koje je sposobno rađati djecu i netko s kim druga osoba želi praviti djecu? Želim li dijete da se dokažem kao ona (normalna) vrsta žene koja želi i na kraju doista i dobije dijete?

Mislim da ne želim djecu jer se ne želim uklopiti u nečiju ideju mene. Roditelji posjeduju nešto veće i važnije nego što ću ja bilo kad imati, ali ja to ne želim, premda je to tako veliko i važno, čak i ako su u nekom smislu oni pobijedili ili se dokopali zlatne medalje, to jest došli do točke gdje nastupa svojevrsno genetsko olakšanje – olakšanje jer su se prokreirali; postigli su uspjeh u biološkom smislu, što katkad izgleda da je jedini važan smisao. A postigli su i društveni uspjeh.

Ima nečega žalosnog u tome da ne želiš ono u čemu toliki drugi nalaze svrhu života. Žalosno je možda i što ne živiš neku univerzalniju priču – onaj očekivani životni ciklus – priču o tome kako se iz jednog ciklusa razvija novi ciklus. Ali ako se iz tvojeg života ne razvije novi ciklus, što zbog toga osjećaš? Ne osjećaš ništa. A opet, javlja se blago razočaranje kad se drugima događaju krupne promjene – a ti ih zapravo ne želiš za sebe.

Vrlo je teško zamisliti stvaranje umjetnosti bez publike koja će je u nekom trenutku vidjeti. Znam da stvaramo umjetnost zato što smo ljudska bića i to ljudska bića rade, za Boga. Ali hoće li je Bog ikad vidjeti?

ne

Je li to zato što umjetnost jest Bog?

ne

Je li to zato što umjetnost postoji u kući Božjoj, ali Bog ne obraća pozornost na ono što je u Božjem domu?

da

Je li umjetnost kod kuće u svijetu?

da

Je li umjetnost živo biće – dok je stvaramo? Živo kao sve ostalo što zovemo živim?

da

Je li jednako živa kad je uvezana u knjigu ili obješena na zid?

da

Pa može li svemir onda oprostiti ženi koja pravi knjige što nije napravila živa bića koja zovemo djecom?

da

Oh, odlično! Katkad se silno kajem zbog toga jer mislim da bih to *morala*, jer uvijek mislim kako su životinje najsretnije kad žive onako kako im nagoni nalažu. Možda ne najsretnije, ali svakako pune života. A opet, stvarajući umjetnosti osjećam da sam živa, dok me briga za druge ne ispunjava životom. Možda ne smijem sebe gledati kao ženu kojoj je povjeren taj posebni

ženski zadatak, nego više kao osobu koja ima svoj vlastiti zadatak – ne smijem ženi davati prednost pred svojom individualnošću. Je li to u redu?

ne

Je li stvar u tome da praviti djecu *nije* poseban ženski zadatak?

da

Ne bih trebala postavljati pitanja s negacijom. Je li to njezin poseban zadatak?

da

Da, ali svemir oprašta ženama koje prave umjetnost, ali ne prave djecu, je li tako? Smeta li svemiru ako žene koje *ne* stvaraju umjetnost odluče i ne stvarati djecu?

da

Budu li te žene kažnjene?

da

Time što ne iskuse otajstvo i radost?

da

Još nekako?

da

Tako što ne prenesu svoje gene?

da

Ali meni se fućka za prenošenje mojih gena! Ne mogu li se geni prenijeti preko umjetnosti?

da

Budu li *muškarci* koji nemaju potomstvo kažnjeni od svemira?

ne

Budu li kažnjeni zato što zanemaruju druge zadatke koji se uobičajeno povezuju s muškošću?

ne

Muškarci izmiču svakom prokletstvu i mogu raditi što ih volja?

ne

Možda njih ne kažnjava svemir nego društvo?

da

Poprima li to kažnjavanje oblik poruge?

da

Izruguju im se žene?

ne

Drugi muškarci?

da

A pate li oni jednako bolno kao što pate žene u šakama sve-
mira?

da

Pa dobro, to mi se čini poštenim.

da.

Jučer mi je Erica, koja će za koji tjedan roditi prvo dijete, poslala jednu sliku Berthe Morisot. Rekla mi je: *Ova me slika podsjeća na tebe. Mislim da bi tako ti izgledala da imaš dijete.* Napisala sam joj kako mi se čini da se žena na slici pomalo dosađuje, ali odgovorila mi je da ženu zaokuplja njezino usnulo dijete, a misli da bi i mene zaokupljalo moje. U mojem tumačenju, žena na slici ruku je na ogradicu kolijevke spustila nekako nehajno, ne razmišljajući ni o čemu. Ali Erica je rekla da se njoj čini kako je ruka položena na ogradicu kolijevke *nježno i zaštitnički.*

To doista djeluje kao nešto dobro – položiti ruku na stvarnost. Udaljiti se od izobličениh slika vlastita uma i doživjeti što zbilja jest.

Toga sam poslijepodneva otišla kod svoje liječnice. Pregledala me je, zatim mi postavila nekoliko pitanja o životu, uključujući i kakvu kontracepciju Miles i ja upotrebljavamo. Obuzela me je nelagoda kad sam priznala istinu: on ga izvuče. Tom sam se metodom služila gotovo sa svim muškarcima. Što ako ostanete u drugom stanju? To bi vam bilo u redu? Pokušala sam opušteno odgovoriti, ali ubrzo su mi se rečenice zapetljale.

Nakon pregleda, prošetala sam ulicama pa nazvala Teresu. Spomenula sam kako me muče staze kojima nisam krenula, a ona mi je rekla da ih svi imaju, ali često kad se osvrneš unatrag na svoj život, vidiš da si ispravno odabrala – i odluke koje si donijela i staze kojima si krenula. Rekla je da se ne radi o biranju jednog života pred drugim, nego o tome da naslutiš i prepoznaš život koji želi živjeti kroz tebe. Treba ti napetost da bi nešto stvorila – kao kad zrno pijeska nadražuje školjku bisernicu. Rekla je da su moja pitanja i dvojbe pijesak. Rekla da je to dobro jer me prisiljava na integritet u životu, tjera me da propitujem ono što mi je važno i tako živim život u punom smislu radije nego da se priklonim konvencijama.

Dakle, moram se potruditi spoznati i živjeti vlastite vrijednosti, čak i ako mi se čini da ne napredujem u životu, dok sve moje prijateljice kao da napreduju – kvačica uza svaku stavku, obavljeno. Pitaj se samo živiš li svoje vrijednosti, a ne jesi li uza sve stavke stavila kvačicu.

Nakon našeg razgovora, shvatila sam što ja uvijek radim: pokušavam zamisliti različite budućnosti za sebe, budućnosti kakve bih najviše voljela da se dogode. Ne znam zašto to radim, kad ništa od onog čemu sam se nadala – kad god da se napokon dogodilo – nije bilo ni izdaleka onako kako sam zamišljala da će biti. Pa zašto se onda ne trudim prilagoditi onom što se doista dogodilo? Zašto se ne pomirim s time kako stvari stoje, na temelju onog što znam o životu koji doista živim? Umjesto toga odajem se maštarijama, iako sam sreću doživjela samo kad je nisam sama kovala.

Sliku o tome što je tvoj život ili kakav bi trebao biti stvaraš prije nego što ti se život uopće stigao razviti. Toliko vremena koje još nije dobilo priliku da se pokaže, a ti ga tratiš na pokušaje da prazan prostor ispred sebe popuniš točno onako kako se nadaš da će se popuniti. Pa čemu onda sve to vrijeme? Čemu onda uopće postojanje u tom vremenu? Zašto jednostavno ne umreš kad ti se u glavi stvori dovoljno ugodna slika o tome kako bi ti život trebao izgledati?

Objašnjenje zašto se jednostavno ne ubijemo jednom kad spoznamo kakav želimo da nam život bude krije se u tome što mi doista želimo mnogo toga doživjeti. Ali što kad se ono što smo mislili da želimo doživjeti uopće ne dogodi? Ili kad se dogodi nešto što baš *nismo* željeli doživjeti? Kakve svrhe ima proživjeti sve to ostalo, sve što nikad nismo željeli, sve što nikad nismo izabrali?

Budući da se život rijetko podudara s našim očekivanjima, zašto se uopće opterećujemo očekivanjima? Ne bi li bilo pametnije ništa ne planirati unaprijed? Ali i to je ludost jer se planovi i želje katkad ostvaruju. Čak i ako se ne ostvare, nekamo nas odvedu. U najmanju ruku, ako ne planiramo i ne želimo ništa, nikad se nećemo maknuti s mjesta.

Često se kaže da je imati ili nemati djecu najvažnija odluka koju donosimo u životu. To je možda istina, ali isto tako ne znači ništa. Odluka je intimna, donosi se u umu jedne osobe. To nije djelovanje. Da bi se nešto u životu dogodilo, moraju sudjelovati i drugi. Za to je potrebna snaga volje. Mnogo toga mora se udružiti, usuglasiti i surađivati. Sam život mora u to uložiti volju. Odluka donesena u jednom umu prilično je beznačajna. Od nje ne nastaju djeca.

Ako odluka jednog uma neće napraviti dijete, zašto ja toliko vremena razmišljam o tome? Sudi nam se po tome što nam se događa, kao da su naše odluke dovele do toga da nam se to dogodi. Mnogo vremena gubi se na razmišljanje o tome imati ili nemati dijete, iako je mišljenje potpuno nebitna stavka u svemu

tome i zapravo raspolažemo s premalo vremena za razmišljanje o stvarima koje doista imaju smisla. A to su?

Nitko nije baš do kraja očekivao da će teći onako kako je doista tekao – život. Nitko nije posve sretan s tim kako je sve na kraju ispalo. Ali ljudi većinom uspiju u tome naći i neko zadovoljstvo.

Jedna moja prijateljica bila je u vezi s muškarcem i vrlo brzo nakon što su se počeli ševiti, *nešto joj je zazvonilo* pa je to shvatala kao znak. Rekla mu je da svrši u nju. Onda je zatrudnjela i prekinula s njim, ali ostali su prijatelji. Našla je novog dečka s kojim podiže dijete, a otac uzima malog vikendima. Svi vole dječaka i sve je očito u najboljem redu. Kako sjajno uređen život! Čuti znak i poslušati ga, a kad je to obavljeno, donijeti praktične odluke, i to ispravne odluke.

I meni je zazvonilo, prošloga kolovoza, duboko u duši. Nikad nisam tako žarko željela dijete kao toga mjeseca. Sjećam se da sam sjedila na drvenom pristanu na jezeru s prijateljicom s kojom sam bila u vikendici njezine majke i da sam joj rekla što želim – ali nisam to rekla Milesu jer je on upravo postao pripravnik u odvjetničkom uredu za kazneno pravo i nekako mi se činilo da mu nije fer to spominjati. Nije bio trenutak. Devet mjeseci poslije, četiri su moje prijateljice rodile. Kakvu smo to zvonjavu sve čule toga kolovoza?

Kad sam bila mlađa, govorila sam samoj sebi da ću u životu imati dijete samo ako slučajno ostanem u drugom stanju. No, ostala sam u drugom stanju slučajno, ali odlučila sam da dijete neću zadržati.

Bila mi je dvadeset jedna godina i upravo sam prešla na kontracepcijsku pilulu. Istog časa kad sam ustanovila da sam trudna, odlučila sam da ću pobaciti. Nije prošla ni sekunda od saznanja da sam trudna do odluke što želim napraviti.

Liječnik koji me je pregledao savjetovao mi je da zadržim dijete. Pokazao mi je sonogram, premda ga nisam htjela vidjeti. Rekao mi je da je prerano za pobačaj. Jer je moguće da ću ionako spontano pobaciti, rekao mi je, pa nema potrebe to sad napraviti. Šalio se da bih trebala roditi i njemu dati bebu; rekao je da ga mogu svaki dan posjećivati s kantama mlijeka. Tek kad sam izišla iz ordinacije shvatila sam na što je mislio: mlijeko iz mojih dojki.

Do ponovnog odlaska u ordinaciju nisam radila ništa osim što sam čekala pobačaj – danima sam samo pušila travu, jela bombone, čokoladu i čips, i previše pila i pušila, kao da želim otrovati ono sitno stvorenje koje je raslo u meni i izazivalo mi mučninu.

Tek danas, dok ovo pišem, sinulo mi je da mi je doktor lagao; htio je da se predomislim. Nema razloga odgađati pobačaj. Ali tada sam bila premlada, i previše sama, da bih to znala.

Zašto i dalje rađamo djecu? Zašto je onom doktoru bilo važno da rodim? Žena mora rađati djecu da bi bila nečim zauzeta. Kad mislim na sve one ljude koji žele zabraniti pobačaj, to očito znači samo jedno – nije da oni žele da ta nova osoba dođe na svijet, nego žele da se ta žena bavi podizanjem djece više nego što žele da se bavi bilo čim drugim. Ima nečeg prijetećeg u ženi koja nije zauzeta djecom. Ima nečeg opasno besposlenog u takvoj ženi. Što će smisliti umjesto toga? Kakve će probleme izazvati?